

חינוך לחיים

פרשת ואתחנן

בפרשתינו מוזכרת המצווה האחרונה בחייו של משה רבינו:

‘אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש’ – מה מודגש במרחק שמש??? האומנם רק ציון מקום???

הגמרא במסכת מכות דף י אומרת שמזרח שמש אינו רק מראה מקום לצד המזרח, נקודת ציון שהקב"ה נותן למשה כדי למצוא את המיקום המדויק של האתר, אלא זה חלק מהצווי!!! חלק מההוראה!!!

וההסבר והציווי הוא: ‘הזרח שמש לרוצחים. הכן להם מידי דחיותא, כגון תלמיד שגלה מגלין רבו עמו, איכא דאמרי, הזרחת שמש לרוצחים (בהבדלה זן, ויפה עשית). ‘ונס אל אחת הערים האלה וחי’ – עשה לו כדי שיחיה, יושב לו שם הרוצח שחרב עליו עולמו, לשבת שנים רבות בודד בעיר מקלט, איזה עצבות, אין לו אופק, אין לו עתיד. לכן תפקידנו ‘הזרח שמש לרוצחים’ תראה לו את האור, תכניס לו תקווה!!!!

המשגיח הרב וולבה עומד על כך שזו לא סתם המצווה האחרונה שמשה רבינו נצטוו להכין ערי מקלט לקשיי היום והאומללים – ואומר מה היתה התחלתו של משה רבינו? – ‘וירא בסבלותם’ ומה סמוך למיתתו? – ‘לא מצא אדון הנביאים מצווה חשובה יותר להתעסק בה סמוך למיתתו אלא זו, להזריח את השמש, כי כל חייו – הזרחת שמש כבירה, לדורו ולכל הדורות, זהו תפקיד האדם, להיות מזריח שמש. זהו היסוד לכל המצוות ולכל יחסינו בין אדם לחברו’.

תפקידנו תמיד למצוא תקווה, לתת אמון, להיות מזריח שמש!!!

יש פתגם עממי שאומר, שיש מי שמזריח את השמש בבואו, אך יש מי שמזריח אותה ביציאתו...

ובמיוחד לאבות – יש בתים בהם ‘משנכנס אב – ממעטין בשמחה... (אב- לא במשמעות חודש אב אלא בכניסת האבא לבית...) ויש כאלה שמרבים בשמחה עם כניסת האבא. זה תלוי באווירה שיוצר. זה כלי חינוכי בסיסי לרצות להזריח!!! להזהיר!!! ‘להזהיר גדולים על הקטנים’ מלשון להאיר!!! ‘ומצדיקי הרבים ככוכבים- שרואים את האור בתוך החושך!!!

כי היסוד של מחנך זה תמיד לתת תקווה!!! אמון!!!

יש כלל מהותי אחד שמוזכר בתפקידו של מחנך בהלכות ת"ת המוזכר בפרשתינו, והוא ‘לא הקפדן מלמד’!!! הבה נתעמק במושג ‘קפדן’.

היה ניתן לחשוב שהקפדן הוא אדם עצבני וחסר סבלנות, אך זה לא מסתבר, כיוון שהגמרא במסכת שבת ל אומרת ששמאי הזקן היה קפדן, וחלילה מלומר ששמאי לא היה מתוקן במידותיו... א"כ מה ההסבר???

תנו רבנן: לעולם יהא אדם ענוותן כהלל, ואל יהי קפדן כשמאי.

הגמ' מאריכה לספר על גרי הצדק שבאו עם בקשות מוזרות. שמאי מיהר לחתוך, לגעור בהם. אבל הלל, לעומתו, האמין בתהליך. נתן תקווה. הוא לא ‘חתך’ מיד אלא התגלגל, התקדם צעד אחד, הזריח להם את המצב, מתוך אמונה שבהמשך נקודת המבט של הגר תשתנה והוא יזנח מעצמו את התנאי המוקדם ההזוי בו פתח. הוא האמין שבסופו של דבר נראה את האור והטוב ינצח, והאדם השואל יבין מעצמו את טעותו, וישאף לתקן אותה. זה בדיוק מה שקרה. כי שנפגשו פעם אחת שלושתן לאותו מקום, אמרו: ‘קפדנותו של שמאי בקשה לטורדנו מן העולם, ענוותנותו של הלל קרבנו תחת כנפי השכינה’

קפדן הוא אדם שחותך!!! (המשמעות של השורש ק.פ.ד. כמו קפד ראשו) חותך עניין!!! לפעמים באמת צריך לחתוך ולהיות קפדן בחיים, אבל הגמרא מלמדת אותנו שבענייני חינוך – זה תנאי בלתי נסבל!!! מי שרוצה ללמד. מי שרוצה לחנך. וכל אב הוא מחנך!!! צריך להיות מוכן לתת מקום לתלמידים – הבנים לעבור איזה תהליך. להתגלגל לפעמים עם מה שיש, ולקוות לטוב. זה מחייב הרבה ענווה!!! זה מחייב הרבה הרבה סבלנות!!! אבל חז"ל מגלים לנו שזה התנאי להצליח בחינוך...

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

(בוסר המלאכים)